

1 № li KOMMERSİYA TƏŞKİLATLARI ÜÇÜN MİLLİ MÜHASİBAT UÇOTU STANDARTI

“MALİYYƏ HESABATLARININ TƏQDİMATI ÜZRƏ”

MÜNDƏRİCAT

ÜMUMİ MÜDDƏALAR	3
MƏQSƏD	3
STANDARTIN TƏTBİQ SAHƏSİ	3
ƏSAS ANLAYIŞLAR	4
MALİYYƏ HESABATLARININ TƏYİNATI	5
Ədalətli təqdim edilmə və milli mühasibat uçotu standartlarına uyğunluq	6
Uçot siyasəti	6
ƏSAS EHTİMALLAR VƏ ÜMUMİ MÜLAHİZƏLƏR.....	7
Müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi.....	7
Hesablama metodu	8
Təqdim edilmənin ardıcılığı.....	8
Əhəmiyyətlik və ümumiləşdirmə	8
Qarşılıqlı əvəzetmə.....	9
Müqayisəli informasiya	10
MALİYYƏ HESABATLARI	10
İnformasiyanın açıqlanması.....	10
Maliyyə hesabatlarının tərkibi.....	10
Maliyyə hesabatlarının formalarının müəyyən edilməsi	10
Hesabat dövrü	11
Vaxtında təqdim edilmə.....	11
Maliyyə hesabatlarına görə cavabdehlik	11
MÜHASİBAT BALANSI.....	11
Uzunmüddətli və qısamüddətli maddələrə bölünmə	11
Qısamüddətli aktivlər	12
Qısamüddətli öhdəliklər.....	12
Mühasibat balansında təqdim ediləcək informasiya.....	13
Mühasibat balansında və ya onun qeydlərində təqdim ediləcək informasiya	14
MƏNFƏƏT VƏ ZƏRƏR HAQQINDA HESABAT	14
Mənfəət və zərər haqqında hesabatda təqdim ediləcək informasiya	14
Mənfəət və zərər haqqında hesabatda və ya onun qeydlərində təqdim ediləcək informasiya	14
KAPİTALDA DƏYİŞİKLİKLƏR HAQQINDA HESABAT	15
PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT	15
MALİYYƏ HESABATLARINA QEYDLƏR	15
Quruluş	15
Uçot siyasətinin təqdimatı.....	16
İnformasiyanın digər açıqlamaları	17
STANDARTIN İLK DƏFƏ TƏTBİQ EDİLMƏSİ.....	17
KEÇİD DÖVRÜNÜN ŞƏRTLƏRİ.....	17
QÜVVƏYƏ MINMƏ TARIXI	18
ƏLAVƏ 1 - "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" 1Nəli Mühasibat Uçotu Beynəlxalq Standartı ilə müqayisəsi.....	18
ƏLAVƏ 2 - Hesablar planı.....	20
ƏLAVƏ 3 - Mühasibat balansının forması	26
ƏLAVƏ 4 - Mənfəət və zərər haqqında hesabatının (xərclərin funksiyalarıüzrə) forması	28
ƏLAVƏ 5 - Mənfəət və zərər haqqında hesabatının (xərclərin xüsusiyyətləri üzrə) forması	30

1 № li KOMMERSİYA TƏŞKİLATLARI ÜÇÜN MİLLİ MÜHASİBAT UÇOTU STANDARTI

“MALİYYƏ HESABATLARININ TƏQDİMATI ÜZRƏ”

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1. Bu standart «Mühasibat Uçotu haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq hazırlanmışdır və “Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə” 1 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır.
2. Bu standartın təyinatı Kommersiya Təşkilatlarının Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq tərtib edilmiş maliyyə hesabatlarının keyfiyyətinin aşağıda göstərilmiş vasitələrlə təkmilləşdirilməsidir:
  - (a) Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartları əsasında tərtib edilmiş maliyyə hesabatlarının tətbiq edilən müvafiq milli mühasibat uçotu standartlarının bütün tələblərinə uyğun gəlməsinin təmin edilməsi;
  - (b) Hər bir ilkin hesabat forması, uçot siyasəti ilə bağlı və digər qeydlər üzrə minimum tələblər nəzərə alınmaqla, maliyyə hesabatlarının strukturu üzrə göstərişlərin verilməsi;
  - (c) Standartların mövcud olmadığı hallarda uçot siyasətinin seçilməsi, əhəmiyyətlik, fasiləsizlik, müqayisəli məlumatların ardıcılığı və təqdim edilməsi kimi məsələlər üzrə əməli tələblərin müəyyən edilməsi.
3. Bu standart, Uçot Qaydaları və Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Tətbiqi üzrə Şərhlər və Tövsiyələrdə öz əksini tapmış əlavə müddəalar nəzərə alınmaqla tətbiq olunmalıdır.
4. Mühasibat uçotu ilə bağlı qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı tətbiq edilir.

MƏQSƏD

5. Bu standartın məqsədi hesabat ili üçün tərtib edilmiş maliyyə hesabatları ilə həmin təşkilatın əvvəlki dövrlər üçün hazırladığı maliyyə hesabatları, eləcə də digər təşkilatların maliyyə hesabatları arasında müqayisəni təmin edən ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi üzrə əsasların müəyyən edilməsidir.

STANDARTIN TƏTBİQ SAHƏSİ

6. Bu standart Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun tərtib edilmiş bütün maliyyə hesabatlarının təqdim olunması zamanı tətbiq edilməlidir.
7. Bu standart, ictimai əhəmiyyətli qurumlar və kiçik sahibkarlıq subyektləri istisna olmaqla, kommersiya təşkilatlarına tətbiq edilir.
8. Bu standart, «Mühasibat Uçotu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun müvafiq maddələrinə əsasən, mühasibat uçotu subyektlərinin təqdim

etdikləri maliyyə hesabatlarına və birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

ƏSAS ANLAYIŞLAR

9. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Müəssisə – ictimai əhəmiyyətli qurumlara və kiçik sahibkarlıq subyektlərinə aid olunmayan kommersiya təşkilatıdır.

Maliyyə hesabatları – istifadəçinin konkret məlumat ehtiyaclarına cavab verən hesabat tələb etmək hüququ olmadıqda, onun bu tələbatını ödəmək məqsədi ilə tərtib edilmiş ümumi təyinatlı hesabatlardır.

Uçot siyasəti - maliyyə hesabatlarının tərtib və təqdim edilməsi üçün müəssisə tərəfindən qəbul edilmiş onun iş xüsusiyyətlərinə uyğun olan prinsiplərin, əsasların, şərtlərin, qaydaların və təcrübələrin məcmusudur.

Qiymətləndirmə əsasları – müəssisənin aktivlərinin, öhdəliklərinin, gəlirinin, xərclərinin və kapitalının maliyyə hesabatlarında pul ifadəsində əks etdirilməsi məqsədilə istifadə edilən hesablama metodologiyasıdır.

Əməliyyat dövrü – istehsal prosesində istifadə olunan materialların əldə edilməsi ilə onlardan hazırlanmış məhsulun pul vəsaitlərinə və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə çevrilməsi anı arasındakı dövrdür.

Aktiv - keçmiş hadisələrin nəticəsi kimi müəssisə tərəfindən idarə olunan və müəssisəyə gələcəkdə iqtisadi səmərənin əldə edilə biləcəyi gözlənilən ehtiyatdır (resursdur).

Öhdəlik – müəssisənin keçmiş hadisələrdən yaranmış və iqtisadi səmərəni əmələ gətirən ehtiyatlarının (resurslarının) müəssisədən kənara axını ilə nəticələnən mövcud vəzifəsidir.

Kapital – bütün öhdəliklər çıxıldıqdan sonra, müəssisənin aktivlərinin dəyəridir.

Gəlir – mülkiyyətçilərin kapital qoyuluşu ilə əlaqəli olmayan, lakin kapitalda artım ilə nəticələnən və hesabat dövrü ərzində aktivlərin artması, daxil olması və ya öhdəliklərin azalması şəklində iqtisadi səmərənin artımıdır. Gəlir əsas gəlir və sair gəlirlərdən ibarətdir.

Əsas gəlir – müəssisənin adi fəaliyyəti zamanı yaranmış, həmçinin, satış, komission haqqları, faiz, dividendlər, royaltilər və icarə haqqı daxil olmaqla, müxtəlif bəzi qatarda təsnifləşdirilən gəlirdir. Əgər müəssisənin adi fəaliyyəti üzrə gəlirinin mütəmadi yaranması ehtimalı varsa, bu cür gəlir əsas gəlir hesab edilir.

Sair gəlir – müəssisənin adi fəaliyyəti zamanı mütəmadi yaranmayan və əsas gəlir anlayışına uyğun gəlməyən gəlirdir.

Sair gəlirlər müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq Mənfəət və zərər haqqında hesabat və ya Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda öz əksini tapmalıdır.

Xərc – mülkiyyətçilər arasında kapitalın bölüşdürülməsi ilə əlaqəli olmayan və kapitalın azalması ilə nəticələnən, hesabat dövrü ərzində aktivlərin kənara axını və ya azalması və öhdəliklərin artması hesabına baş verən iqtisadi səmərənin azalmasıdır.

Əsas xərc – müəssisənin adi fəaliyyəti zamanı yaranan və müxtəlif başlıqlar altında, o cümlədən, elementləri və ya funksiyaları üzrə təsnifləşdirilən xərcdir.

Sair xərc – müəssisənin adi fəaliyyəti zamanı mütəmadi yaranmayan və əsas xərclər anlayışına uyğun gəlməyən xərcdir.

Sair xərclər müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq Mənfəət və zərər haqqında hesabat və ya Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda öz əksini tapmalıdır.

Kapitalın saxlanması düzəliş – gəlir və ya xərclər anlayışına uyğun gələn, lakin, müvafiq kapitalın saxlanması konsepsiyası əsasında Mənfəət və zərər haqqında hesabatda göstərilməyən, kapitalın artması və ya azalmasıdır.

Mülkiyyətçilərin kapital qoyuluşu – mülkiyyətçilərin öz iştirak payına köçürmələri hesabına müəssisənin kapitalının artmasıdır.

Mülkiyyətçilər arasında kapitalın bölüşdürülməsi – mülkiyyətçilərin öz iştirak payından köçürmələri və onlar arasında xalis mənfəətin bölüşdürülmələri hesabına kapitalın azalmasıdır.

Hedcinq – aktivlər və öhdəliklərin dəyərinin dəyişməsindən yaranan itkilərdən sığortalanmaq üçün həyata keçirilən əməliyyatdır.

Netto əsasında təqdimat – Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının müddəalarına uyğun olaraq, aktivlərin və öhdəliklərin, gəlirlərin və xərclərin, pul vəsaitlərinin və onların ekvivalentlərinin daxilolmaları və xaric olmaları üzrə hərəkətinin bir-birilə qarşılıqlı əvəzedilməsi (çıxılması) yolu ilə maliyyə hesabatlarında fərq məbləğində təqdim edilməsidir.

MALİYYƏ HESABATLARININ TƏYİNATI

10. Maliyyə hesabatları müəssisə tərəfindən həyata keçirilən əməliyyatların və maliyyə vəziyyətinin strukturlaşdırılmış maliyyə təqdimatıdır. Maliyyə hesabatlarının məqsədi bu hesabatların istifadəçiləri tərəfindən düzgün iqtisadi qərarların qəbul edilməsi zamanı, habelə, geniş istifadəçi kütləsi üçün faydalı olan müəssisənin maliyyə vəziyyəti, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında məlumatların təqdim edilməsidir. Bu məqsədin əldə edilməsi üçün müəssisə maliyyə hesabatları üzrə aşağıdakı məlumatları təqdim edir:

- (a) aktivlər ;
- (b) öhdəliklər;
- (c) kapital;
- (ç) gəlirlər və xərclər;
- (d) kapitalda dəyişikliklər;
- (e) pul vəsaitlərinin hərəkəti;
- (ə) maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi zamanı tətbiq olunan uçot siyasəti haqqında.

Maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdim edilməsi və Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğunluğu

11. Maliyyə hesabatları müəssisənin maliyyə vəziyyətini, onun fəaliyyətinin maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini ədalətli əks etdirməlidir.
12. Müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tətbiq edilməsi, (əgər zərurət yaranarsa, əlavə açıqlamalarla birlikdə) maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdim olunma prinsipinə uyğun olaraq hazırlanmasını təmin edir..
13. Ədalətli təqdim edilmə aşağıdakıları tələb edir:
  - (a) bu standartın 17-ci bəndinə uyğun olaraq uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiqi;
  - (b) uçot siyasəti də daxil olmaqla, münasib, etibarlı, müqayisə edilə bilən, anlaşılan məlumatları təmin edən informasiyanın təqdim edilməsi;
  - (c) istifadəçilər üçün müəssisənin maliyyə vəziyyətinə və maliyyə nəticələrinə konkret əməliyyatların və hadisələrin təsirinin anlaşılması üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının açıqlanması tələblərinin kifayət etmədiyi hallarda, əlavə açıqlamaların təqdim edilməsi.
14. Maliyyə hesabatları Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun qəldikdə, müəssisə bu faktı açıqlamalıdır. Müəssisənin maliyyə hesabatları tətbiq edilən hər bir standartın bütün tələblərinə uyğun gəldiyi hal istisna olmaqla, onların Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına müvafiqliyi bəyan edilməməlidir.
15. Müvafiq olmayan mühasibat uçotu qaydasının tətbiqi istifadə olunan mühasibat uçotu siyasətlərinin açıqlanması, qeydlər və digər izahlı materiallar vasitəsilə təshih edilə bilməz.
16. Müstəsna hallarda, maliyyə hesabatlarının milli mühasibat uçotu standartların tələblərinə uyğun tərtib edilməsi yanlış təsəvvür yaradarsa və bu zaman, ədalətli təqdim etməyə nail olmaq üçün rəhbərlik standartın hər hansı bir tələbindən kənarlaşmaq qərarına gələrsə, müəssisə, standarta uyğun olaraq, maliyyə hesabatlarının təqdim olunması ilə yanaşı aşağıdakı əlavə məlumatları da açıqlamalıdır:
  - (a) rəhbərlik, yalnız Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tələblərindən müvafiq kənarlaşma şərti ilə müəssisənin maliyyə vəziyyətini, maliyyə fəaliyyətinin nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini maliyyə hesabatlarında ədalətli təqdim edə biləcəyi nəticəyə gəldiyini;
  - (b) kənarlaşmaya yol verildiyi standartı, standartla tələb olunan uçot qaydasını və bu qaydanın spesifik şəraitdə tətbiq edilməsi nəticəsində informasiyanın yanlışlığının səbəbini, kənarlaşmanın xarakterini, qəbul edilmiş uçot qaydasını;
  - (c) hər bir təqdim olunma dövründə müəssisənin xalis mənfəət və ya zərərinə, onun aktivlərinə, öhdəliklərinə, kapitalına, pul vəsaitlərinin hərəkətinə kənarlaşmanın maliyyə təsirini.

Uçot siyasəti

17. Müəssisənin rəhbərliyi Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının bütün tələblərinə uyğun maliyyə hesabatlarının təqdimatını təmin edən uçot siyasətini seçməli və təqdim etməlidir. Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında uçot siyasəti ilə bağlı müvafiq tələb olmadıqda, rəhbərlik maliyyə hesabatlarında istifadəçilərin düzgün nəticəyə gəlməsi üçün onların maraqlarına cavab verən, münasib və aşağıdakı hallarda etibarlı sayılan məlumatın təqdim olunmasını təmin edən uçot siyasəti işləyib hazırlamalıdır:
- müəssisənin maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin ədalətli təqdim edildiyi;
  - hadisə və əməliyyatların hüquqi formasına deyil, iqtisadi mahiyyətinə üstünlük verildiyi;
  - neytral, yəni qərəzsiz mövqedən çıxış etdiyi;
  - ehtiyatlı olduğu;
  - bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə tamamlandı.
18. Konkret Milli Mühasibat Uçotu Standartı mövcud olmadığı hallarda, rəhbərlik maliyyə hesabatlarında istifadəçilər üçün daha faydalı məlumatları təmin edə bilən uçot siyasətinin işlənilməsi zamanı öz mülahizələrindən istifadə edir. Belə mülahizələrin irəli sürülməsi zamanı rəhbərlik aşağıdakıları nəzərdən keçirir:
- (a) oxşar və əlaqəli məsələlərin həlli üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında öz əksini tapmış tələblər və göstərişlər;
  - (b) Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Konseptual Əsaslarında əks olunmuş aktivlər, öhdəliklər, gəlir və xərclər ilə bağlı anlayışlar, eləcə də, tanınma və qiymətləndirmə meyarları;
  - (c) iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələri üzrə məqbul təcrübələr, yalnız bu standartın (a) və (b) yarım bəndlərinə uyğun gələn dərəcədə.
19. Əgər 18-ci bəndin tələblərinə uyğun uçot siyasətləri arasında seçim zərurəti yaranarsa, rəhbərlik müəssisənin maliyyə vəziyyətini, maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini ədalətli təqdim etmək məqsədilə müəssisənin mühitinə münasib siyasəti seçməlidir.

ƏSAS EHTİMALLAR VƏ ÜMUMİ MÜLAHİZƏLƏR

Müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi

20. Aşağıdakı hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatları müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi əsasında tərtib edilməlidir:
- (a) rəhbərliyin müəssisəni ləğv etmək və ya kommersiya fəaliyyətini dayandırmaqdan başqa alternativ variantı olmadığı halda;
  - (b) rəhbərliyin müəssisəni ləğv etmək və ya kommersiya fəaliyyətini dayandırmaq niyyəti olduğu halda ;
  - (c) müəssisə ləğv edildiyi və ya onun kommersiya fəaliyyəti dayandırıldığı halda.

Əgər tələb olunarsa, bu hallarda maliyyə hesabatları müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi prinsipinə əsaslanmadan, yəni digər metod əsasında tərtib edilə bilər.

21. Müəssisənin maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi zamanı rəhbərlik müəssisənin fasiləsiz fəaliyyətini davam etdirmə qabiliyyətini qiymətləndirməlidir. Müəssisənin fəaliyyət göstərmək bacarığı barədə rəy formalaşarkən, rəhbərlik müəssisənin gələcəkdə fəaliyyətini davam etdirmək qabiliyyətini şübhə altına alacaq hadisələr

və ya şərtlərlə əlaqədar əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliklərdən xəbərdardırsa, bu qeyri-müəyyənliklər açıqlanmalıdır. Əgər maliyyə hesabatları müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi əsasında tərtib edilmirsə, bu fakt, eləcə də, maliyyə hesabatlarının tərtib olunması əsası və müəssisənin fasiləsiz fəaliyyət göstərməməsi səbəbi açıqlanmalıdır.

22. Müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi barədə ehtimalların tətbiq edilib edilməməsi qiymətləndirilərkən rəhbərlik qələcək dövrlər üçün proqnozlaşdırılan, balans tarixindən ən azı 12 ay müddətini əhatə edən, lakin bu dövrlə məhdudlaşmayan bütün informasiyanı nəzərə almalıdır. Bu informasiyanın nəzərə alınması dərəcəsi konkret halda hər bir faktdan asılıdır. Əgər müəssisə mənfəətli əməliyyatlar tarixinə malikdirsə və onun maliyyə resurslarından istifadə etmək imkanı varsa, müəssisənin maliyyə hesabatlarının tərtibi üçün seçilmiş uçot siyasətinin münasibliyi barədə geniş təhlil aparmadan nəticəyə gəlmək olar.

Digər hallarda müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi əsasının müvafiq olub-olmamağı barədə nəticənin əldə olunması öncə rəhbərlik qarşısında cari və gözlənilən rentabellik, borc ödənilşlərinin qrafikləri və əvəzedici maliyyələşdirilməsi üzrə potensial mənbələri nəzərdən keçirilməsi kimi faktorların geniş təhlilin aparılması zərurətini yarada bilər.

Hesablama metodu

23. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat istisna olmaqla, müəssisə maliyyə hesabatlarını hesablama metoduna uyğun olaraq tərtib etməlidir.
24. Hesablama prinsipindən istifadə edilərkən obyektlər, Konseptual Əsaslarda öz əksini tapmış maliyyə hesabatlarının elementləri haqda anlayışa və tanınma meyarlarına uyğun gəldikləri halda maliyyə hesabatlarında aktivlər, öhdəliklər, kapital, gəlir və xərclər kimi tanınır.

Təqdim edilmənin ardıcılığı

25. Maliyyə hesabatlarındakı maddələrin təsnifatı və təqdimatı aşağıdakı hallar baş verməzsə, bir dövrdən o biri dövrə olduğu kimi saxlanılmalıdır:
- (a) müəssisənin əməliyyatlarının xarakterinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsi və ya onun maliyyə hesabatlarının təhlili nəticəsində başqa təqdimatın və ya təsnifatın, bu standartda müəyyən edilmiş uçot siyasətinin seçimi və tətbiqi meyarları əsasında daha münasib olduğu aşkar edilərsə;
  - (b) Milli Mühasibat Uçotu Standartı təqdim edilmənin dəyişdirilməsini tələb edərsə.
26. Törəmə cəmiyyətlərin və ya digər təsərrüfat vahidlərinin əhəmiyyətli satınalmaları və ya çıxılmaları müəssisənin (qrupun) strukturunun dəyişməsi və maliyyə hesabatlarının təqdimatının dəyişdirilməsi ilə nəticələnmə bilər. Bu halda, müəssisə öz maliyyə hesabatlarını yalnız aşağıdakı şərtlərlə dəyişdirməlidir:
- (a) dəyişdirilmiş təqdimat etibarlı və maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün daha münasib məlumatı təmin edərsə;
  - (b) dəyişdirilmiş strukturun uzun müddətə saxlanması ehtimal olunarsa.

Əhəmiyyətlik və ümumiləşdirmə

27. Maliyyə hesabatlarında hər bir əhəmiyyətli maddə ayrıca əks etdirilməlidir. Qeyri-əhəmiyyətli məbləğlər oxşar xarakterli və təyinatlı məbləğlərlə qruplaşdırılmalıdır və onlar ayrı-ayrılıqda təqdim edilməyə bilər.
28. Maliyyə hesabatlarında ayrıca təqdim olunması tələb olunmayan maddə, eyni zamanda, qeydlərdə ayrıca təqdim edilmək üçün kifayət qədər əhəmiyyətli ola bilər.
29. Maddənin və ya maddələr toplusunun əhəmiyyətli olub-olmadığı müəyyən edilərkən, maddənin xarakteri və məbləği birlikdə qiymətləndirilir. Şəraitdən asılı olaraq, maddənin həm xarakteri, həm də məbləği müəyyənedici amil ola bilər. Məsələn, eyni xarakterli və təyinatlı ayrı-ayrı aktivlər, hətta onların fərdi məbləğlərinin böyük olmasına baxmayaraq, bir maddədə birləşdirilir. Lakin xarakterinə və təyinatına görə fərqlənən iri maddələr ayrı-ayrılıqda təqdim edilir.

Qarşılıqlı əvəzetmə

30. Digər Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə nəzərdə tutulduğu və ya tələb olunduğu hallar istisna olmaqla, aktivlər və öhdəliklər qarşılıqlı əvəz edilməməlidir.
31. Gəlir və xərc maddələri yalnız aşağıdakı hallarda qarşılıqlı əvəz edilə bilər:
  - (a) Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı bunu tələb etdiyi və ya bunu nəzərdə tutduğu; və ya
  - (b) eyni və ya oxşar əməliyyatların və hadisələrin nəticəsində yaranan sair gəlirlər və bunlarla əlaqəli sair xərclər əhəmiyyətli olmadığı.
32. Maliyyə hesabatlarında aktivlərin dəyərindən onların qiymətləndirilməsi üzrə düzəlişlərin və ya yığılmış amortizasiyasının çıxılmaqla təqdim olunması qarşılıqlı əvəzetmə deyildir.
33. Müəssisə öz adi fəaliyyəti zamanı gəlir gətirməyən, ancaq gəlir gətirən əsas fəaliyyətə xidmət edən digər əməliyyatlar həyata keçirir. Bu cür əməliyyatların nəticəsi eyni bir əməliyyatdan yaranan gəlirlərdən müvafiq xərclərinin çıxılması yolu ilə o zaman təqdim edilir ki, bu təqdim edilmə əməliyyatın və hadisənin məzmununu əks etdirir. Məsələn:
  - (a) uzunmüddətli aktivlərin xaric olmasından əldə edilən sair gəlirlər və sair xərclər maliyyə hesabatlarında aktivlərin xaric olmasından daxil olan məbləğlərdən aktivin balans dəyərinin və onun satışına çəkilmiş müvafiq xərclərin çıxılması yolu ilə əks etdirilir;
  - (b) müqavilənin şərtlərinə görə üçüncü tərəfin ödədiyi xərclər müvafiq xaric olmalarla qarşılıqlı əvəzləşdirilir;
  - (c) fəvqəladə hadisə və əməliyyatların nəticələri maliyyə hesabatlarında müvafiq vergilər və azlıq təşkil edən mülkiyyətçilərin payı çıxılmaqla əks etdirilir və bu zaman qeydlərdə ümumi məbləğ göstərilir.
34. Oxşar əməliyyatlar nəticəsində yaranmış sair gəlir və sair xərclər hesabatda netto əsasda əks etdirilir.
35. Bununla yanaşı, sair gəlir və zərərin həcmi, mahiyyəti və yaranma mənbəyinin Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına müvafiq olaraq ayrıca açıqlanması tələb edilərsə, onlar maliyyə hesabatlarında ayrıca əks etdirilməlidir.

Müqayisəli informasiya

36. Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında başqa hallar və tələblər nəzərdə tutulmazsa, müqayisəli informasiya cari dövrün maliyyə hesabatlarında bütün rəqəmli informasiya üzrə əvvəlki dövrə münasibətdə açıqlanmalıdır.
37. Cari dövrün maliyyə hesabatları anlaşılma baxımından münasibdirsə, müqayisəli informasiyaya mətni və təsviri məlumatlar daxil edilməlidir. Bəzi hallarda keçmiş dövrün (dövrələrin) maliyyə hesabatlarında təqdim edilmiş belə informasiya cari dövr üçün də münasib olaraq qalır.
38. Maliyyə hesabatlarındakı maddələrin təqdim edilməsi və təsnifləşdirilməsi dəyişikliklərə məruz qaldıqda, cari dövrlə müqayisəni təmin etmək üçün, praktiki olaraq mümkündürsə, müqayisəli məbləğlər də yenidən təsnifləşdirilməlidir. Əgər müqayisəli məbləğlər yenidən təsnifləşdirilsə, müəssisə aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:
- (a) yenidən təsnifləşdirmənin xarakterini;
  - (b) hər bir yenidən təsnifləşdirilmiş maddənin və ya maddələrin qrupları (yarımqrupları) üzrə məbləğləri;
  - (c) yenidən təsnifləşdirmənin səbəblərini.
39. Əgər müqayisəli məbləğlərin yenidən təsnifləşdirilməsi praktiki olaraq mümkün deyilsə, müəssisə aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:
- (a) yenidən təsnifləşdirmənin aparılmamasının səbəblərini;
  - (b) məbləğlərin yenidən təsnifləşdirilməsi üçün tələb olunan düzəlişlərin xarakterini.

MALİYYƏ HESABATLARI

İnformasiyanın açıqlanması

40. Bu standartda "açıqlama" termini maliyyə hesabatlarının müvafiq formalarında, eləcə də onlara əlavə edilən qeydlərdə maddələrin təqdim edilməsini nəzərdə tutan geniş mənada istifadə edilir. Digər Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında tələb edilən açıqlamalar bu standartların tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir. Əgər bu və ya digər standartlarda əks məna nəzərdə tutulmazsa, bu cür açıqlamalar maliyyə hesabatlarının müvafiq formalarında və ya qeydlərdə yerinə yetirilir.

Maliyyə hesabatlarının tərkibi

41. Maliyyə hesabatlarının tam məcmusu aşağıdakılardan ibarətdir:
- (a) Mühasibat balansı;
  - (b) Mənfəət və zərər haqqında hesabat;
  - (c) Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
  - (ç) Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat;
  - (d) uçot siyasəti və izahlı qeydlər.

Maliyyə hesabatlarının formalarının müəyyən edilməsi

42. Maliyyə hesabatının forması dəqiq müəyyən edilməli və dərc edilmiş sənədin daxilində digər informasiyadan ayrılmalıdır.

43. Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartları yalnız maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir. Müəssisənin illik hesabatlarında və ya digər sənədlərdə göstərilmiş sair informasiyaya tətbiq edilmir.
44. Maliyyə hesabatlarının hər bir tərkib hissəsi dəqiq müəyyən edilməlidir. Bundan başqa, aşağıdakı informasiya dəqiq göstərilməli və zərurət olarsa təqdim olunmuş maliyyə hesabatlarının düzgün anlaşılması üçün təkrarlanmalıdır:
- (a) hesabat verən müəssisənin adı və digər rekvizitləri;
  - (b) maliyyə hesabatlarının bir müəssisə və yaxud bir qrup müəssisə üçün tərtib edilməsi;
  - (c) maliyyə hesabatlarının müvafiq tərkib hissələrinə hansının daha uyğun olmasından asılı olaraq hesabat tarixi və ya maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi dövr;
  - (ç) hesabat valyutası;
  - (d) maliyyə hesabatlarında rəqəmli informasiyanın göstərilməsi zamanı istifadə edilmiş dəqiqlik dərəcəsi.
45. Bəzən maliyyə hesabatları informasiyanın minlərlə və ya milyonlarla hesabat valyutası vahidində təqdim edildiyi halda daha anlaşılın olur. Buna ancaq təqdimatın dəqiqlik dərəcəsinin açıqlandığı və münasib informasiyanın itirilmədiyini halda yol verilir.

Hesabat dövrü

46. Maliyyə hesabatı ən azı ildə bir dəfə təqdim edilməlidir. Müstəsna hallarda müəssisənin hesabat tarixi dəyişdikdə və illik maliyyə hesabatı bir ildən artıq və ya qısa dövr üçün təqdim edildikdə, müəssisə maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi dövrü və, əlavə olaraq, aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) bir ildən fərqlənən hesabat dövründən istifadə edilməsi səbəbini;
  - (b) mənfəət və zərər, kapitalda dəyişikliklər, pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlar və müvafiq qeydlər üzrə müqayisəli məbləğlərin müqayisə edilə bilməməsi faktını.

Vaxtında təqdim edilmə

47. Müəssisə illik maliyyə hesabatlarını və birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını hesabat dövrünün sonunda, müvafiq olaraq, 4 ay və 6 ay müddəti ərzində təqdim etməlidir.

Maliyyə hesabatlarına görə cavabdehlik

48. Maliyyə hesabatlarının hazırlanması, təqdim edilməsi və dərc edilməsinə müəssisənin direktorlar şurası və (və ya) digər idarəetmə orqanı, belə bir qurum olmadığı halda müəssisənin rəhbəri cavabdehdir.

MÜHASİBAT BALANSI

Uzunmüddətli və qısamüddətli maddələrə bölünmə

49. Müəssisə mühasibat balansında uzunmüddətli və qısamüddətli aktivləri və öhdəlikləri ayrı-ayrılıqda əks etdirməlidir.

Qısamüddətli aktivlər

50. Aşağıdakı hallarda aktivlər qısamüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilir:
- (a) müəssisənin normal əməliyyat dövründə
    - satılmaq və ya istifadə üçün saxlanıldıqda;
    - pul və ya pul ekvivalentlərinə çevrilməsi ehtimal olunduqda;
  - (b) əsasən alqı-satqı məqsədləri üçün və ya qısa müddət ərzində saxlanıldıqda və onların hesabat tarixindən 12 ay müddətində pul və ya pul ekvivalentlərinə çevrilməsi ehtimal olunduqda;
  - (c) istifadəsinə məhdudiyət qoyulmayan pul vəsaiti və ya onun ekvivalenti formasında olduqda.

Bütün digər hallarda isə aktivlər uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilməlidir.

51. Hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində pul və ya pul ekvivalentlərinə çevrilməsi gözlənilməyən, ancaq normal əməliyyat dövründə satılan, istifadə edilən və pul və ya pul ekvivalentlərinə çevrilən ehtiyatlar və alıcıların (sifarişçilərin) debitor borcları qısamüddətli aktivlərə aid edilir.
52. Hesabat tarixindən sonra 12 ay müddətində pul və ya pul ekvivalentlərinə çevrilməsi gözlənilən qiymətli kağızlar qısamüddətli aktivlər kimi təsnifləşdirilir, digər hallarda onlar uzunmüddətli aktivlər kimi təsnifləşdirilir.

Qısamüddətli öhdəliklər

53. Aşağıdakı hallarda öhdəliklər qısamüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilməlidir:
- (a) müəssisənin normal əməliyyat dövründə onların ödənilməsi nəzərdə tutulduqda;
  - (b) hesabat tarixindən etibarən on iki ay ərzində ödənilməli olduqda.

Bütün digər hallarda öhdəliklər uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir.

54. Bəzi qısamüddətli öhdəliklər, o cümlədən malsatan və podratçılara olan kreditor borcları, işçilərlə hesablaşmalar və digər əməliyyat məsrəfləri müəssisənin normal əməliyyat dövründə istifadə edilən dövrüyyə kapitalının bir hissəsini təşkil edir. Bu cür əməliyyat öhdəlikləri hesabat tarixindən etibarən on iki aydan sonra ödənilməlidirsə də, qısamüddətli öhdəliklər kimi təsnifləşdirilir.
55. Digər qısamüddətli öhdəliklər cari əməliyyat dövrünə aid edilmir. Lakin, onlar hesabat tarixindən etibarən on iki ay ərzində ödənilməlidir. Məsələn, faiz xərcləri yaradan uzunmüddətli öhdəliklərin cari hissəsi, bank overdraftları, ödəniləcək dividendlər, mənfəətdən vergi və digər cari əməliyyat dövrünə aid edilməyən kreditor borcları. Dövrüyyə kapitalının uzunmüddətli maliyyələşdirilməsini təmin edən və on iki ay ərzində ödənilməsi məcburi sayılmayan faiz xərcləri yaradan öhdəliklər uzunmüddətli öhdəliklər hesab olunur.
56. Aşağıdakı hallarda müəssisə faiz xərcləri yaradan uzunmüddətli öhdəliklərini, hətta onlar hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində ödənilməlidirsə də, uzunmüddətli öhdəliklər kimi təsnifləşdirməkdə davam etməlidir:
- (a) öhdəliklərin ilkin ödənilmə müddəti on iki aydan artıq dövrü əhatə etdikdə;
  - (b) müəssisə öhdəliklərinin uzunmüddətlilik əsasında yenidən maliyyələşdirilməsini nəzərdə tutduqda;

- (c) bu niyyət maliyyə hesabatlarının təsdiq olunmasına qədər bağlanmış yenidən maliyyələşdirilmə və ya ödənişlər qrafikinə dəyişdirilməsi barədə müqavilə ilə əsaslandırıldıqda.
57. 56-cı bəndə müvafiq olaraq qısamüddətli öhdəliklərdən çıxarılmış hər hansı öhdəlik məbləği bu cür təqdimetməni əsaslandıran informasiya ilə birlikdə mühasibat balansına əlavə edilən qeydlərdə açıqlanmalıdır.
58. Bəzi borc sazişləri, borcalanın maliyyə vəziyyəti ilə bağlı şərtlər pozulduqda, onun uzunmüddətli öhdəliklərinin tələblərə əsasən ödənilən öhdəliklərə çevrilməsi hallarını müəyyən edən xüsusi müddəaları daxil edir. Bu cür hallarda öhdəliklər yalnız aşağıdakı şərtlərlə uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilə bilər:
- (a) maliyyə hesabatları təsdiq edilənədək borc verən şərtlərin pozulduğuna görə ödəmə tələb etməmək barədə razılığa gəlmişdir ;
- (b) hesabat tarixindən etibarən on iki ay ərzində digər pozuntuların baş verəcəyi ehtimal edilmir.

Mühasibat balansında təqdim ediləcək informasiya

59. Mühasibat balansına ən azı aşağıdakıları əks etdirən maddələr daxil edilməlidir:
- (a) torpaq, tikili və avadanlıqlar;
- (b) qeyri-maddi aktivlər ;
- (c) maliyyə aktivləri (ç), (e) və (ə) bəndlərində göstərilmiş aktivlər istisna edilməklə);
- (ç) iştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar;
- (d) ehtiyatlar;
- (e) debitor borcları;
- (ə) pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri;
- (f) kreditör borcları;
- (g) vergi öhdəlikləri və aktivlər;
- (ğ) qiymətləndirilmiş öhdəliklər;
- (h) faiz xərcləri yaradan öhdəliklər;
- (x) azlıq təşkil edən mülkiyyətçilərin payı;
- (i) kapital və kapital ehtiyatları.
60. Müəssisə yuxarıda göstərilmiş maddələri təqdim edərkən bu standartın 3 №-li Əlavəsinə müvafiq olaraq müəyyən edilmiş mühasibat balans formatına riayət etməlidir. Yuxarıda göstərilmiş məcburi maddələrin adlarının dəyişdirilməsinə yalnız digər müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartları ilə tələb olunduğu zaman yol verilir.
61. Əlavə maddələr, başlıqlar və ayrı-ayrı maddələr üzrə yekun məbləğləri mühasibat balansında yalnız o zaman əks etdirilir ki, bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə tələb olunur və ya bu cür təqdimetmə müəssisənin maliyyə vəziyyətinin düzgün əks etdirilməsi üçün zəruridir.
62. Əlavə maddələrin ayrı-ayrılıqda təqdim edilməsi haqqında qərar aşağıdakı faktorların qiymətləndirilməsinə əsaslanır:
- (a) aktivlərin xüsusiyyətləri, likvidliyi və əhəmiyyətliyi;
- (b) aktivlərin müəssisənin təsərrüfat fəaliyyətində funksiyaları;
- (c) öhdəliklərin həcmi, mahiyyəti və müddət baxımından bölgüsü.
63. Mahiyyəti və ya funksiyasına görə bir-birindən fərqlənən aktivlər və ya öhdəliklər bəzən müxtəlif qiymətləndirmə əsasları ilə uçota alınır. Bu hallarda onlar maliyyə hesabatlarında ayrı-ayrı maddələr kimi təqdim edilir.

Mühasibat balansında və ya onun qeydlərində təqdim ediləcək informasiya

64. Müəssisə hər bir təqdim edilən maddənin mühasibat balansında və ya onun qeydlərində müəssisənin əməliyyatlarına müvafiq olaraq təsnifləşdirilən yarım maddələrə bölünməsinə açıqlamaladır. Hər bir maddə mahiyyətinə görə yarım maddələrə bölünür. Bu zaman əsas təsərrüfat cəmiyyəti (ortaqlığı) və onun bütün törəmə cəmiyyətləri, asılı müəssisələr və digər əlaqəli tərəflərdən alınmalı və ödənilməli məbləğlər ayrıca açıqlanmalıdır.
65. Mühasibat balansı və qeydlərdəki məlumatların təfərrüatı ilə açıqlanması Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tələblərindən və göstərilən maddələrin xarakterindən, funksiyasından və onların məbləğlərinin həcmindən asılıdır.

MƏNFƏƏT VƏ ZƏRƏR HAQQINDA HESABAT

Mənfəət və zərər haqqında hesabatda təqdim ediləcək informasiya

66. Mənfəət və zərər haqqında hesabatda ən azı aşağıdakı maddələr daxil edilməlidir:
- (a) əsas gəlir;
  - (b) əməliyyat fəaliyyətinin nəticələri;
  - (c) maliyyələşdirmə üzrə məsrəflər;
  - (ç) iştirak payı metodu ilə uçota alınmış birgə müəssisələrin və asılı müəssisələrin mənfəətində və ya zərərində əsas müəssisənin payı;
  - (d) mənfəət vergisi üzrə xərclər;
  - (e) adi fəaliyyətdən mənfəət və ya zərər;
  - (ə) fəvqəladə maddələr;
  - (f) azlıq təşkil edən mülkiyyətçilərin payı;
  - (g) hesabat dövründə xalis mənfəət və ya zərər.
67. Yuxarıda göstərilmiş maddələr üzrə informasiya təqdim edildikdə müəssisə bu standartın 4 və ya 5 Nə-li Əlavələrinə müvafiq olaraq müəyyən edilmiş Mənfəət və zərər haqqında hesabatın formatını qoruyub saxlamalıdır. Yuxarıda göstərilmiş maddələrin adlarının dəyişdirilməsinə yalnız digər müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartları ilə tələb olunduğu zaman yol verilir.
68. Əlavə maddələr, başlıqlar və ayrı-ayrı maddələr üzrə yekun məbləğləri Mənfəət və zərər haqqında hesabatda yalnız o zaman daxil edilir ki, bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə tələb olunur və ya bu cür təqdim etmə müəssisənin fəaliyyətinin maliyyə nəticələrinin ədalətli təqdim edilməsi üçün zəruridir.

Mənfəət və zərər haqqında hesabatda və ya onun qeydlərində təqdim ediləcək informasiya

69. Müəssisə Mənfəət və zərər haqqında hesabatda və ya onun qeydlərində müəssisə çərçivəsində xərclərin funksiyasına və ya məsrəflərin xarakterinə əsaslanan təsnifatından istifadə edərək xərclərin təhlilini təqdim etməlidir.

70. Xərc maddələri sabitlik, prognozlaşdırma və gələcək iqtisadi səmərə yaradacaq potensial imkan faktorları kimi bir-birindən fərqlənən komponentləri ayırmaq məqsədilə yarım maddələrə bölünür. Bu informasiya iki üsuldən birinin istifadəsi ilə təqdim edilir.
71. Birinci təhlil metodu – məsrəflərin xarakteri metodu adlanır. Xərclər Mənfəət və zərər haqqında hesabatda xarakterinə (məsələn, tikili və avadanlıqların amortizasiyası, istifadə edilmiş materialların dəyəri, nəqliyyat xərcləri, əmək haqqı və məvacib, reklam xərcləri) görə birləşdirilir və müəssisənin müxtəlif funksiyaları üzrə bölüşdürülmür.
72. İkinci təhlil metodu – xərclərin funksiyası metodu və ya satışın maya dəyəri metodu adlanır. Burada xərclər funksiyasına müvafiq olaraq satışın maya dəyəri, kommersiya xərcləri və inzibati xərclər kimi təsnifləşdirilir.
73. Xərcləri funksiyasına görə təsnifləşdirən müəssisələr xərclərin xarakteri barədə əlavə informasiyanı, o cümlədən, maddi və qeyri-maddi aktivlərin amortizasiya xərcləri və işçi heyətinin saxlanması üzrə xərcləri açıqlamalıdır.
74. Müəssisə Mənfəət və zərər haqqında hesabatda və ya onun qeydlərində maliyyə hesabatının əhatə etdiyi dövr ərzində elan və ya təklif edilmiş səhmlər üzrə dividendlər məbləğlərini açıqlamalıdır.

KAPİTALDA DƏYİŞİKLİKLER HAQQINDA HESABAT

75. Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatın təqdim olunması “Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat üzrə” Milli Mühasibat Uçotu Standartının tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT

76. Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın təqdim olunması “Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat üzrə” Milli Mühasibat Uçotu Standartının tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

MALİYYƏ HESABATLARINA QEYDLƏR

Quruluş

77. Müəssisənin maliyyə hesabatlarına edilən qeydlər aşağıdakıları təmin etməlidir:
  - (a) maliyyə hesabatlarının hazırlanması əsası və əhəmiyyətli əməliyyatlar və hadisələr üçün seçilmiş və tətbiq edilmiş konkret uçot siyasəti haqqında informasiyanın təqdim edilməsi;
  - (b) maliyyə hesabatlarında heç bir yerdə göstərilməyən, lakin Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında tələb olunan informasiyanın açıqlanması;
  - (c) maliyyə hesabatlarının əsas formasında əks etdirilməyən, lakin ədalətli təqdimat üçün zəruri olan əlavə informasiyanın təqdim edilməsi.
78. Maliyyə hesabatlarındakı qeydlər sistemli qaydada təqdim edilməlidir. Qeydlərdə Mühasibat balansının, Mənfəət və zərər haqqında hesabatın və Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın hər bir maddəsi üzrə bu maddələrə aid olunan informasiyaya qarşılıqlı istinad edilməlidir.
79. Qeydlər aşağıdakı qaydada təqdim edilməlidir:

- (a) Milli Mühəsibat Uçotu Standartlarına uyğunluğu barədə məlumat və ya rəhbərliyin rəyinə əsasən standartların tələblərinə riayət edilməsi yanlışığa səbəb olacaqsa, aşağıda göstərən açıqlamalar:
- Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühəsibat Uçotu Standartlarına uyğun maliyyə hesabatlarının təqdim olunmasına baxmayaraq, müəssisənin maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin ədalətli əks etdirilməməsi faktı;
  - müəssisənin maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin ədalətli əks etdirilməməsinin səbəbi;
  - rəhbərliyin rəyinə əsasən maliyyə vəziyyətinin və nəticələrinin ədalətli təqdim edilməsini təmin edən məlumat.
- (b) tətbiq edilən qiymətləndirmə əsası (əsasları) və uçot siyasəti haqqında məlumat;
- (c) maliyyə hesabatlarının hər bir formasının və hər bir maddəsinin təqdim edilməsi qaydasında maliyyə hesabatlarının hər bir formasında əks etdirilən maddələr üçün köməkçi informasiya;
- (ç) digər açıqlamalar, o cümlədən:
- şərti aktivlər və şərti öhdəliklər, gələcək əməliyyatlar üzrə razılaşdırılmış öhdəliklər və digər maliyyə açıqlamaları;
  - qeyri-maliyyə xarakterli açıqlamalar.

80. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və uçot siyasətinin konkret aspektləri haqqında məlumat maliyyə hesabatlarının ayrıca komponenti kimi təqdim edilə bilər.

Uçot siyasətinin təqdimatı

81. Maliyyə hesabatlarında edilmiş qeydlərin uçot siyasəti bölməsində aşağıdakılar əks etdirilməlidir:
- (a) maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə olunmuş qiymətləndirmə əsası (əsaslar);
- (b) maliyyə hesabatlarının düzgün anlaşılması üçün zəruri olan uçot siyasətinin hər bir konkret aspekti.
82. Maliyyə hesabatlarında bir neçə qiymətləndirmə əsası istifadə edildikdə (məsələn, müəyyən uzunmüddətli aktivlərin yenidənqiymətləndirilməsində), qiymətləndirmə əsasına müvafiq olaraq tətbiq edildiyi aktivlərin və öhdəliklərin kateqoriyasının göstərilməsi kifayətdir.
83. Uçot siyasətinin konkret aspektlərinin açıqlanması barədə qərar qəbul edərkən rəhbərlik bu açıqlamaların istifadəçilərə nə dərəcədə yardımçı olacağını nəzərdən keçirməlidir. Həmin açıqlamalar o halda faydalı hesab edilə bilər ki, onlar istifadəçilərə müəssisənin fəaliyyətində olan əməliyyatların və hadisələrin müəssisənin maliyyə vəziyyətinə və fəaliyyətinin maliyyə nəticələrinə təsirini anlamaqda yardım etsin.

Müəssisənin nəzərdən keçirə biləcəyi uçot siyasətinin aspektlərinə aşağıdakılar daxil edilir, lakin bununla məhdudlaşmır:

- (a) gəlirin tanınması;
- (b) törəmə və asılı müəssisələr də daxil olmaqla konsolidə (birləşmə) prinsipləri;
- (c) müəssisələrin fəaliyyətlərinin birləşdirilməsi;
- (ç) birgə fəaliyyət;
- (d) maddi və qeyri-maddi aktivlərin tanınması və amortizasiyası;
- (e) məsrəflərin kapitallaşdırılması;
- (ə) tikinti müqavilələri;
- (f) daşınmaz əmlaka investisiyalar;

- (g) maliyyə alətləri və investisiyalar;
- (ğ) icarə;
- (h) elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işləri üzrə məsrəflər;
- (x) ehtiyatlar;
- (i) vergilər, o cümlədən təxirə salınmış vergilər;
- (i) qiymətləndirmə öhdəlikləri;
- (y) işçilərin mükafatlandırılması üzrə məsrəflər;
- (k) xarici valyutanın hesabat valyutasına çevrilməsi və hedcinq;
- (q) təsərrüfat və coğrafi seqmentlərin və seqmentlərarası xərclərin bölüşdürülməsi üçün əsasların müəyyən edilməsi;
- (l) pul vəsaitlərinin və onların ekvivalentlərinin müəyyən edilməsi;
- (m) inflyasiyanın uçotu;
- (n) hökumət subsidiyaları və digər dövlət yardımı.

84. Digər Milli Mühasibat Uçotu Standartları bu sahələrin əksəriyyətində uçot siyasətinin açıqlanmasını konkret tələb edir.
85. Əgər müəssisə Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının əhatə etmədiyi uçot məsələləri üzrə uçot siyasəti tətbiq edirsə, müəssisə bu cür uçot siyasətini açıqlamalıdır.

İnformasiyanın digər açıqlamaları

86. Müəssisə maliyyə hesabatları ilə birgə dərc edilmiş informasiyada açıqlanmayan aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) müəssisənin hüquqi ünvanı və hüquqi forması, hüquqi qeydiyyatdan keçdiyi ölkə, müəssisənin idarə heyətinin rəsmi ünvanı və rəsmi ünvanından fərqli olan işin aparıldığı əsas yer;
  - (b) müəssisənin əməliyyatlarının və fəaliyyətinin əsas növlərinin xarakterinin təsviri;
  - (c) bilavasitə və son nəticədə təbə olduğu əsas cəmiyyətlərin adları;
  - (ç) hesabat dövrü ərzində işçilərin orta sayı.

STANDARTIN İLK DƏFƏ TƏTBİQ EDİLMƏSİ

87. Bu standartın ilk dəfə tətbiq edilməsi zamanı əvvəlki hesabat dövrləri haqqında müqayisəli informasiyanın hazırlanması tələb olunmur.

KEÇİD DÖVRÜNÜN ŞƏRTLƏRİ

88. Bu standartın aşağıdakı bəndləri yalnız müvafiq Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tətbiqindən sonra qüvvəyə minəcəkdir:
- (a) 8 (birləşdirilmiş maliyyə hesabatları hissəsində), 59 (x), 83 (b), 66 (ç) və 66 (f) bəndləri - "Müəssisənin fərdi və konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları" adlı 27 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
  - (b) 59 (ç) bəndi – "Assosiasiya edilmiş müəssisələrə investisiyaların uçotu" adlı 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
  - (c) 83 (c) bəndli -"Müəssisələrin birləşdirilməsi" adlı 2 №-li Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
  - (ç) 83 (ç) bəndi -"Birgə müəssisələrində iştirak payı" adlı 31 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;

- (d) 83 (f) bəndi -"Daşınmaz əmlaka investisiyalar" adlı 40 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (e) 83 (i) bəndi (təxirə salınmış vergilər hissəsində) – "Mənfəətdən vergi" adlı 12 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (ə) 83 (y) bəndi – "İşçilərin mükafatlandırılması" adlı 19 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı - əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (f) 83 (q) bəndi – "Seqmentləşdirilmiş hesabatlar" adlı 14 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (q) 83 (m) bəndi – "Hiperinflasiyalı iqtisadiyyatda maliyyə hesabatları" adlı 29 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (ğ) 83 (n) bəndi – "Hökumət subsidiyalarının uçotu və hökumət köməyi haqqında informasiyanın açıqlanması" adlı 20 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;

89. Bu standartın aşağıdakı bəndləri müvafiq Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tətbiqindən sonra həqiqi mənanı kəsb edəcəkdir:

- (a) 59 (c) bəndi – "Maliyyə alətləri: məlumatın açıqlanması və təqdim edilməsi" adlı 32 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (b) 66 (c) və 83 (e) bəndləri – "Borclar üzrə məsrəflər" adlı 23 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (c) 79 (ç) bəndi (şerti aktivlər və öhdəliklər hissəsində) – "Ehtiyatlar, Şerti Öhdəliklər və Şerti Aktivlər" adlı 37 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;
- (ç) 83 (g) bəndi – "Maliyyə alətləri: məlumatın açıqlanması və təqdim edilməsi" adlı 32 №-li Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı əsasında tərtib edilmiş Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra;

QÜVVƏYƏ MINMƏ TARIXI

90. Bu standartın qüvvəyə minməsi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq əmri ilə müəyyən edilir.

ƏLAVƏ 1 - "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" 1№li Milli Mühasibat Uçotu Standartının "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı" adlı 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müqayisəsi

"Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" 1№-li Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı" adlı 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (1999-cu ilin redaksiyası) əsasında hazırlanmışdır. 1№-li Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı arasındakı əsas fərqlər aşağıdakılardır:

1. "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" 1№-li Kommersiya təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartında Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının Çərçivə Sənədində göstərilmiş anlayışlara müvafiq olaraq aktivlərin, öhdəliklərin, kapitalın, gəlir və xərclərin anlayışları verilmişdir. Bu anlayışlardan başqa, əlavə olaraq Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının Çərçivə Sənədində təqdim edilmiş təsvirləri əsas gəlirin, sair gəlirlərin, əsas xərclərin və sair xərclərin anlayışları verilmişdir.

2. 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsasən, müstəsna hallarda, maliyyə hesabatlarının mühasibat uçotunun beynəlxalq standartların tələblərinə uyğun tərtib edilməsi yanlış təsəvvür yaradarsa və bu zaman, ədalətli təqdim etməyə nail olmaq üçün rəhbərlik standartın hər hansı bir tələbindən kənarlaşmaq qərarına gələrsə, müəssisə, bu standartın tələblərindən kənarlaşmalıdır və maliyyə hesabatlarında bu standart ilə tələb edilən uçot qaydasını və əlavə izahedici məlumatları açıqlamalıdır (13-cü bənd). 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı isə ümumiyyətlə Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğunluğunun təmin edilməsini tələb edir (16-cı bənd). Ancaq bu zaman, müəssisə maliyyə hesabatlarında maliyyə vəziyyətinin və ya maliyyə nəticələrinin ədalətli təqdim edilməməsi faktını, müəssisənin maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin ədalətli əks etdirilməməsinin səbəbini və rəhbərliyin rəyinə əsasən maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin ədalətli təqdim edilməsini təmin edən əlavə məlumatları açıqlamalıdır (79-cu bənd).

3. 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsasən müəssisəyə öz qısamüddətli və uzunmüddətli aktivlərinin və öhdəliklərinin təqdim edilməsi və ya təqdim edilməməsinə dair seçim hüququ verilir. 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına əsasən isə müəssisə qısamüddətli və uzunmüddətli aktivlərini və öhdəliklərini Mühasibat Balansında ayrıca göstərməlidir (49-cu bənd).

4. 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsasən Mühasibat Balansı və Mənfəət və zərər haqqında hesabatın formalarına xüsusi tələblər müəyyən edilmir (68 – ci və 75-ci bəndlər). 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına əsasən isə həmin hesabat formalarında bu standartın əlavələrində müəyyən edilmiş formatda minimum məcburi informasiyanın təqdim edilməsi zəruridir (60-cı və 67-ci bəndlər).

5. 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsasən kapitalda dəyişikliklərin təqdim edilməsi üçün ümumi tələblər müəyyən edilir (86-cı və 89-cu bəndlər). 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartında isə kapitalda dəyişikliklərin təqdim edilməsi üçün ümumi tələblər nəzərdə tutulmadıqdan, bu tələblərin müəyyən edilməsi barədə digər Milli Mühasibat Uçotu Standartına istinad edilir (75-ci bənd).

6. 1№li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının Qeydlərində əlavə məlumatın təqdim edilməsi qaydası tövsiyyə xarakteri daşıyır (94-cü bənd). 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına əsasən isə əlavə məlumatların təqdim edilməsi müvafiq qayda ilə müəyyən edilir. (79 - cu bənd).

7. 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına bu standartın ilkin tətbiqi üzrə əlavə bənd daxil edilmişdir (87-ci bənd). Bu bəndə əsasən, standartın ilk dəfə təqdim edilməsi zamanı əvvəlki hesabat dövrləri haqqında müqayisəli informasiyanın hazırlanması tələb olunmur.

8. 1№-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına keçid dövrünün müddəaları üzrə əlavə bəndlər daxil edilmişdir (88-ci və 89-cu bəndlər). Həmin bəndlərə əsasən, müvafiq Milli Mühasibat Uçotu Standartının tətbiqindən sonra bu standartın bəzi maddələrinin

qüvvəyə minməsi, digər maddələrinin isə həqiqi mənalaraın kəsb edilməsi nəzərdə tutulur.

ƏLAVƏ 2 - Hesablar planı

Maliyyə hesabatının bölməsi/ maddəsi	Hesabın №- si	Adı
1		Uzunmüddətli aktivlər
10		Qeyri-maddi aktivlər
	101	Qeyri-maddi aktivlər - Dəyər
	102	Qeyri-maddi aktivlər - Amortizasiya

	103	Qeyri-maddi aktivlərlə bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
11		Torpaq, tikili və avadanlıqlar
	111	Torpaq, tikili və avadanlıqlar - Dəyər
	112	Torpaq, tikili və avadanlıqlar - Amortizasiya
	113	Torpaq, tikili və avadanlıqlarla bağlı məsrəflərin kapitallaşdırılması
12		Daşınmaz əmlaka investisiyalar
	121	Daşınmaz əmlaka investisiyalar - Dəyər
	122	Daşınmaz əmlaka investisiyalar - Amortizasiya
13		Bioloji aktivlər
	131	Bioloji aktivlər - Dəyər
	132	Bioloji aktivlər - Amortizasiya
14		Təbii sərvətlər
	141	Təbii sərvətlər- Dəyər
	142	Təbii sərvətlər - Tükənməsi
15		İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar
	151	Asılı müəssisələrə investisiyalar
	152	Birgə müəssisələrə investisiyalar
16		Təxirə salınmış vergi aktivləri
	161	Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri
	162	Digər təxirə salınmış vergi aktivləri
17		Uzunmüddətli debitor borcları
	171	Alicılar və sifarişçilərin uzunmüddətli debitor borcları
	172	Törəmə(asılı) müəssisələrin uzunmüddətli debitor borcları
	173	Əsas idarəetmə heyətinin uzunmüddətli debitor borcları
	174	İcarə üzrə uzunmüddətli debitor borcları
	175	Tikinti müqavilələri üzrə uzunmüddətli debitor borcları
	176	Faizlər üzrə uzunmüddətli debitor borcları
	177	Digər uzunmüddətli debitor borcları
18		Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri
	181	Ödənişə qədər saxlanılan uzunmüddətli investisiyalar
	182	Uzunmüddətli verilmiş borclar
	183	Digər uzunmüddətli investisiyalar
	184	Sair uzunmüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
19		Sair uzunmüddətli aktivlər
	191	Gələcək hesabat dövrlərinin xərcləri
	192	Verilmiş uzunmüddətli avanslar
	193	Digər uzunmüddətli aktivlər
2		Qısamüddətli aktivlər
20		Ehtiyatlar
	201	Material ehtiyatları
	202	İstehsalat məsrəfləri
	203	Tikinti müqavilələri üzrə bitməmiş tikinti işləri
	204	Hazır məhsul
	205	Mallar

	206	Satış məqsədilə saxlanılan digər aktivlər
	207	Digər ehtiyatlar
	208	Ehtiyatların dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
21		Qısamüddətli debitor borcları
	211	Alicılar və sifarişçilərin qısamüddətli debitor borcları
	212	Törəmə (asılı) müəssisələrin qısamüddətli debitor borcları
	213	Əsas idarəetmə heyətin qısamüddətli debitor borcları
	214	İcarə üzrə qısamüddətli debitor borcları
	215	Tikinti müqavilələri üzrə qısamüddətli debitor borcları
	216	Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları
	217	Digər qısamüddətli debitor borcları
	218	Şübhəli borclar üzrə düzəlişlər
22		Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri
	221	Kassa
	222	Yolda olan pul köçürmələri
	223	Bank hesablaşma hesabları
	224	Digər tələbli bank hesabları
	225	Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri
23		Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri
	231	Satış məqsədilə saxlanılan qısamüddətli investisiyalar
	232	Ödənişə qədər saxlanılan qısamüddətli investisiyalar
	233	Qısamüddətli verilmiş borclar
	234	Digər qısamüddətli investisiyalar
	235	Sair qısamüddətli maliyyə aktivlərinin dəyərinin azalmasına görə düzəlişlər
24		Sair qısamüddətli aktivlər
	241	Əvəzləşdirilən əlavə dəyər vergisi
	242	Gələcək hesabat dövrünün xərcləri
	243	Verilmiş qısamüddətli avanslar
	244	Təhtə hesab məbləğlər
	245	Digər qısamüddətli aktivlər
3		Kapital
30		Ödənilmiş nominal(nizamnamə) kapital
	301	Nominal(nizamnamə) kapital
	302	Nominal(nizamnamə) kapitalın ödənilməmiş hissəsi
31		Emissiya gəliri
	311	Emissiya gəliri
32		Geri alınmış kapital (səhmlər)
	321	Geri alınmış kapital (səhmlər)
33		Kapital ehtiyatları
	331	Yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat
	332	Məzənnə fərgləri üzrə ehtiyat
	333	Qanunvericilik üzrə ehtiyat
	334	Nizamnamə üzrə ehtiyat
	335	Digər ehtiyatlar

34	Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)
341	Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)
342	Mühasibat uçotu siyasətində dəyişikliklərlə bağlı mənfəət (zərər) üzrə düzəlişlər
343	Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)
344	Elan edilmiş dividendlər
4	Uzunmüddətli öhdəliklər
40	Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
401	Uzunmüddətli bank kreditləri
402	İşçilər üçün uzunmüddətli bank kreditləri
403	Uzunmüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar
404	Uzunmüddətli borclar
405	Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (uzunmüddətli)
406	Maliyyə icarəsi üzrə uzunmüddətli öhdəliklər
407	Tərəmə(asılı) müəssisələrə uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
408	Digər uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
41	Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
411	İşdən azad olma ilə bağlı uzunmüddətli müavinətlər və öhdəliklər
412	Uzunmüddətli zəmanət öhdəlikləri
413	Uzunmüddətli hüquqi öhdəliklər
414	Digər uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
42	Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
421	Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
422	Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri
43	Uzunmüddətli kreditor borcları
431	Malsatan və podratçılara uzunmüddətli kreditor borcları
432	Tərəmə(asılı) müəssisələrə uzunmüddətli kreditor borcları
433	Tikinti müqavilələri üzrə uzunmüddətli kreditor borcları
434	Faizlər üzrə uzunmüddətli kreditor borcları
435	Digər uzunmüddətli kreditor borcları
44	Sair uzunmüddətli öhdəliklər
441	Uzunmüddətli pensiya öhdəlikləri
442	Gələcək hesabat dövrlərin gəlirləri
443	Alınmış uzunmüddətli avanslar
444	Uzunmüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar
445	Digər uzunmüddətli öhdəliklər
5	Qısamüddətli öhdəliklər
50	Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
501	Qısamüddətli bank kreditləri
502	İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri
503	Qısamüddətli konvertasiya olunan istiqrazlar
504	Qısamüddətli borclar

	505	Geri alınan məhdud tədavül müddətli imtiyazlı səhmlər (qısamüddətli)
	506	Törəmə(asılı) müəssisələrə qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
	507	Digər qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər
51		Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
	511	İşdən azad olma ilə bağlı qısamüddətli müavinətlər və öhdəliklər
	512	Qısamüddətli zəmanət öhdəlikləri
	513	Qısamüddətli hüquqi öhdəliklər
	514	Mənfəətdə iştirak planı və müavinət planları
	515	Digər qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər
52		Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
	521	Vergi öhdəlikləri
	522	Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər
	523	Digər məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər
53		Qısamüddətli kreditor borcları
	531	Malsatan və podratçılara qısamüddətli kreditor borcları
	532	Törəmə(asılı) müəssisələrə qısamüddətli kreditor borcları
	533	İşçi heyətinə qısamüddətli kreditor borcları
	534	Dividendlərin ödənilməsi üzrə təsisçilərə kreditor borcları
	535	İcarə üzrə qısamüddətli kreditor borcları
	536	Tikinti müqavilələri üzrə qısamüddətli kreditor borcları
	537	Faizlər üzrə qısamüddətli kreditor borcları
	538	Digər qısamüddətli kreditor borcları
54		Sair qısamüddətli öhdəliklər
	541	Qısamüddətli pensiya öhdəlikləri
	542	Gələcək hesabat dövrünün gəlirləri
	543	Alınmış qısamüddətli avanslar
	544	Qısamüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar
	545	Digər qısamüddətli öhdəliklər
6		Gəlirlər
60		Əsas əməliyyat gəliri
	601	Satış
	602	Satılmış malların qaytarılması və ucuzlaşdırılması
	603	Verilmiş güzəştlər
61		Sair əməliyyat gəlirləri
	611	Sair əməliyyat gəlirləri
62		Fəaliyyətin dayandırılmasından mənfəətlər
	621	Fəaliyyətin dayandırılmasından mənfəətlər
63		Maliyyə gəlirləri
	631	Maliyyə gəlirləri
64		Fövqəladə gəlirlər
	641	Fövqəladə gəlirlər
7		Xərclər
70		Satışın maya dəyəri

	701	Satışın maya dəyəri
71		Kommersiya xərcləri
	711	Kommersiya xərcləri
72		İnzibati xərclər
	721	İnzibati xərclər
73		Sair əməliyyat xərcləri
	731	Sair əməliyyat xərcləri
74		Fəaliyyətin dayandırılmasından zərər
	741	Fəaliyyətin dayandırılmasından zərər
75		Maliyyə xərcləri
	751	Maliyyə xərcləri
76		Fövqəladə xərclər
	761	Fövqəladə xərclər
8		Mənfəətlər (zərər)
80		Ümumi mənfəət (zərər)
	801	Ümumi mənfəət (zərər)
81		Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində(zərərlərində) pay
	811	Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində(zərərlərində) pay
9		Mənfəət vergisi
90		Mənfəət vergisi
	901	Cari mənfəət vergisi üzrə xərclər
	902	Təxirə salınmış mənfəət vergisi üzrə xərclər

ƏLAVƏ 3 - Mühasibat balansının forması

" _____ " müəssisəsi
Mühasibat balansı
31 dekabr 20X2-ci il tarixinə

(manatla)

Bölümün, maddənin №-si		Hesabın №-si	Qeydlərə istinad	20X2	20X2	20X1	20X1
	AKTİVLƏR						
1	Uzunmüddətli aktivlər						
10	Qeyri-maddi aktivlər	101 çıxılsın 102 üstəgəl 103		x		x	
11	Torpaqç tikili və avadanlıqlar	111 çıxılsın 112 üstəgəl 113		X		x	
12	Daşınmaz əmlaka investisiyalar	121 çıxılsın 122		X		x	
13	Bioloji aktivlər	131 çıxılsın 132		X		x	
14	Təbii sərvətlər	141 çıxılsın 142		X		x	
15	İştirak payı metodu ilə uçota alınmış investisiyalar	15X		X		x	
16	Təxirə salınmış vergi aktivləri	16X		X		x	
17	Uzunmüddətli debitor borcları	17X		X		x	
18	Sair uzunmüddətli maliyyə aktivləri	18X çıxılsın 184		X		x	
19	Sair uzunmüddətli aktivlər	19X		X		x	
	CƏMI UZUNMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR				x		x
2	Qısamüddətli aktivlər						
20	Ehtiyatlar	20X çıxılsın 208		X		x	
21	Qısamüddətli debitor borcları	21X çıxılsın 218		X		x	
22	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	22X		X		x	
23	Sair qısamüddətli maliyyə aktivləri	23X çıxılsın 235		X		x	
24	Sair qısamüddətli aktivlər	24X		X		x	
	CƏMI QISAMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR				x		x
	CƏMI AKTİVLƏR				x		x

Ardı var

Ardı

	KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR						
3	Kapital						
30	Ödənilmiş nominal(nizamnamə) kapital	301 çıxılsın 302		X		x	
31	Emissiya gəliri	31X		X		x	
32	Geri alınmış kapital (səhmlər)	32X		(x)		(x)	
33	Kapital ehtiyatları	33X		X		x	
34	Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)	34X çıxılsın 344		x(x)		x(x)	
	CƏMI KAPİTAL					x	x
4	Uzunmüddətli öhdəliklər						
40	Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər	40X		X		x	
41	Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər	41X		X		x	
42	Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	42X		X		x	
43	Uzunmüddətli kreditör borcları	43X		X		x	
44	Sair uzunmüddətli öhdəliklər	44X		X		x	
	CƏMI UZUNMÜDDƏTLİ ÖHDƏLİKLƏR					x	x
5	Qısamüddətli öhdəliklər						
50	Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər	50X		X		x	
51	Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər	51X		X		x	
52	Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər	52X		X		x	
53	Qısamüddətli kreditör borcları	53X		X		x	
54	Sair qısamüddətli öhdəliklər	54X		X		x	
	CƏMI QISAMÜDDƏTLİ ÖHDƏLİKLƏR					x	x
	CƏMI ÖHDƏLİKLƏR					x	x
	CƏMI KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR					x	x

ƏLAVƏ 4 - Mənfəət və zərər haqqında hesabatın (xərclərin funksiyalar üzrə) forması

"_____" müəssisəsi

Mənfəət və zərər haqqında hesabat (xərclərin funksiyalar üzrə)

31 dekabr 20X2-ci il tarixinə

(manatla)

Bölümün/maddənin №-si		Hesabın №-si	Qeydlərə istinad	20X2	20X1
60	Əsas əməliyyat gəliri	601 çıxılsın 602 çıxılsın 603		x	x
70	Satışın maya dəyəri	701		(x)	(x)
	Ümumi Mənfəət			x	x
61	Sair əməliyyat gəlirləri	611		x	x
71	Kommersiya xərcləri	711		(x)	(x)
72	İnzibati xərclər	721		(x)	(x)
73	Sair əməliyyat xərcləri	731		(x)	(x)
62 və 74	Fəaliyyətin dayandırılmasından mənfəətlər (zərərlər)	621 çıxılsın 741		x(x)	x(x)
	Əməliyyat mənfəəti (zərəri)			x(x)	x(x)
63 və 75	Maliyyə mənfəəti (zərəri)	631 çıxılsın 751		x(x)	x(x)
81	Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) pay	811		x(x)	x(x)
	Vergiqoyulmadan əvvəl mənfəət (zərər)			x(x)	x(x)
90	Mənfəət vergisi	901 üstagəl 902		(x)	(x)
	Adi fəaliyyətdən mənfəət (zərər)			x(x)	x(x)
64 və 76	Fövqəladə mənfəət (zərər)	641 çıxılsın 761		x(x)	x(x)
80	Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)	801=Hesablama		x(x)	x(x)
	Bazis hər bir səhmin mənfəəti	Hesablama		x	x
	Qatılmış hər bir səhmin mənfəəti	Hesablama		x	x

Ardı var

Ardı

**Xərclərin xüsusiyyətləri üzrə təsnifat əsasında əməliyyat xərcləri haqqında
MƏLUMAT**

Bölümün/maddənin №-si		Hesabın №-si	Qeydlərə istinad	20X2	20X1
	Hazır məhsul və bitməmiş istehsal ehtiyatlarındakı dəyişikliklər	Son qalıqları çıxılsın ilkin qalıqları		x(x)	x(x)
	Müəssisə tərəfindən yerinə yetirilmiş və kapitallaşdırılmış işlər	103 və 113 nömrəli hesabların debetləri üzrə dövrüyyə		(x)	(x)
	İstifadə edilmiş material ehtiyatları	201 nömrəli hesabın kreditli üzrə dövrüyyə		x	x
	İşçi heyəti üzrə xərclər	533 nömrəli hesabın kreditli üzrə dövrüyyə		x	x
	Amortizasiya xərcləri	102, 112, 122, 132, 142 nömrəli he- sabların kreditləri üzrə dövrüyyə		x	x
73	Sair əməliyyat xərcləri	731		x	x
	Cəmi əməliyyat xərcləri			x	x

ƏLAVƏ 5 - Mənfəət və zərər haqqında hesabatın (xərclərin xüsusiyyəti üzrə) forması

" _____ " müəssisəsi

Mənfəət və zərər haqqında hesabat (xərclərin xüsusiyyəti üzrə)

31 dekabr 20X2-ci il tarixinə

(manatla)

Bölümün/maddənin №-si		Hesabın №-si	Qeydlərə istinad	20X2	20X1
60	Satış	601 çıxılsın 602 çıxılsın 603		x	x
61	Sair əməliyyat gəlirləri	611		x	x
	Hazır məhsul və bitməmiş istehsal ehtiyatlarındakı dəyişikliklər	Son qalıqları çıxılsın ilkin qalıqları		x(x)	x(x)
	Müəssisə tərəfindən yerinə yetirilmiş və kapitallaşdırılmış işlər	103 və 113 nömrəli hesabların debetləri üzrə dövriyyə		x	x
	İstifadə edilmiş material ehtiyatları	201 nömrəli hesabın krediti üzrə dövriyyə		(x)	(x)
	İşçi heyəti üzrə xərclər	533 nömrəli hesabın krediti üzrə dövriyyə		(x)	(x)
	Amortizasiya xərcləri	102, 112, 122, 132, 142 nömrəli hesabların kreditləri üzrə dövriyyə		(x)	(x)
73	Sair əməliyyat xərcləri	731		(x)	(x)
62 və 74	Fəaliyyətin dayandırılmasından mənfəətlər (zərərlər)	621 çıxılsın 741		x(x)	x(x)
	Əməliyyat mənfəəti (zərəri)			x(x)	x(x)
63 və 75	Maliyyə mənfəəti(zərəri)	631 çıxılsın 751		x(x)	x(x)
81	Asılı və birgə müəssisələrin mənfəətlərində (zərərlərində) pay	811		x(x)	x(x)
	Vergiqoymadan əvvəl mənfəət (zərər)			x(x)	x(x)
90	Mənfəət vergisi	901 üstəgəl 902		(x)	(x)
	Adi fəaliyyətdən mənfəət (zərər)			x(x)	x(x)
64 və 76	Fövqəladə mənfəət (zərər)	641 çıxılsın 761		x(x)	x(x)
80	Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)	801=Hesablama		x(x)	x(x)
	Bazis hər bir səhmin mənfəəti	Hesablama		x	x
	Qatılmış hər bir səhmin mənfəəti	Hesablama		x	x